



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 7/2021-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditsša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou Mgr. Martinou Chorváthovou, A. Kmeťa 28, Martin, proti postupu Okresného súdu Martin v konaní vedenom pod sp. zn. 12 P 315/2012 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Martin v konaní vedenom pod sp. zn. 12 P 315/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Martin **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Martin **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **567,28 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 30. júla 2020 domáha vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Martin (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 P 315/2012 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd

prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať, zároveň žiada priznať primerané finančné zadostučinenie vo výške 5 000 eur.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 7/2021-13 z 19. januára 2021 bola ústavná sťažnosť sťažovateľa prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Napadnuté konanie sa na okresnom súde začalo z úradnej povinnosti 21. novembra 2012. Jeho predmetom je úprava výkonu rodičovských práv a povinností k maloletej [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletá“). Do podania ústavnej sťažnosti bolo v konaní vydaných niekoľko predbežných opatrení na návrh matky [REDAKOVANÉ] (ďalej len „matka“), resp. sťažovateľa ako otca maloletej. Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 21. júna 2017, uznesením z 12. februára 2018 bolo konanie prerušené do podania znaleckého posudku k veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 22 P 120/2012 k otázke úpravy styku maloletej so sťažovateľom na čas po rozvode, posledným úkonom podľa sťažovateľa bolo doručenie predmetného znaleckého posudku 13. júla 2019, pričom v konaní vo veci samej sa opätovne pokračuje od 23. júla 2019. Na okresnom súde bola vec rozhodnutá 24. augusta 2020. Z dopytu na Krajskom súde v Žiline (ďalej len „krajský súd“) ústavný súd zistil, že vec bola skončená vydaním rozsudku krajského súdu č. k. 8 CoP 62/2020-926 z 30. marca 2021, ktorým bol potvrdený rozsudok okresného súdu.

4. Ústavný súd podotýka, že už posudzoval primeranosť dĺžky napadnutého konania na základe ústavnej sťažnosti podanej matkou pre porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov maloletej a nálezom č. k. III. ÚS 349/2017-33 zo 4. júla 2017 vyslovil porušenie označených základných práv maloletej a priznal jej primerané finančné zadostučinenie vo výške 2 000 eur.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ namieta, že z hľadiska povahy veci ide o konanie o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností, v ktorom by podľa sťažovateľa mal súd zvlášť dbať na efektívnosť a rýchlosť svojho postupu. Z hľadiska právnej zložitosti veci je sťažovateľ toho názoru, že ani tento aspekt tu nie je prítomný a nemôže preto ospravedlniť neprimeranú dĺžku napadnutého konania. Celková dĺžka konania v čase podania ústavnej sťažnosti presiahla dobu 7 rokov a 7 mesiacov, z čoho sťažovateľ považuje za obdobie nečinnosti súdu dobu 3 rokov a 10 mesiacov, pričom do podania ústavnej sťažnosti o veci nebolo meritórne rozhodnuté.

6. Sťažovateľ namieta aj obdobie od 12. februára 2018 do 23. júla 2019, keď bolo konanie prerušené z dôvodu podania znaleckého posudku pre konanie o rozvod manželstva na účely posúdenia rozsahu úpravy styku maloletej so sťažovateľom. Podľa názoru sťažovateľa uvedené nemalo súvis s prejednávanou vecou, keďže otázka úpravy rodičovských práv a povinností na čas do rozvodu už po právoplatnosti výroku o rozvode manželstva stratila význam.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. K napadnutému konaniu sa vyjadrila zákonná sudkyňa JUDr. Miroslava Korbašová. Jej vyjadrenie sa týka postupu súdu od 12. júna 2017, keďže úkony súdu vykonané do tohto dátumu boli už ústavným súdom posudzované v konaní sp. zn. III. ÚS 349/2017 a vyjadroval sa k nim vtedajší zákonný sudca JUDr. Miroslav Dobřík. K jej vlastnému postupu uviedla, že sa snažila pridelené veci vybavovať priebežne, no poukázala na množstvo reštančných vecí, ktoré jej pripadli. V napadnutom konaní ostala nezodpovedaná otázka výšky výživného na čas do rozvodu manželstva, o ktorej mohla rozhodnúť až po rozhodnutí okresného súdu o rozvode manželstva, pretože uvedený súdny spis potrebovala pre vlastné rozhodnutie vo veci. Tento spis jej bol sprístupnený v priebehu mesiaca júl 2020, následne vo veci nariadila pojednávanie na 24. august 2020, na ktorom bola vec rozhodnutá.

8. Z predloženej chronológie úkonov usúdila, že správanie sťažovateľa mohlo prispieť k vzniku priesťahov v konaní, keďže na nariadených pojednávaniach sa osobne nezúčastňoval, nepožadoval nariadenie termínu pojednávania, keď nadobudol vedomosť o práceneschopnosti tlmočníka, trval na osobnej účasti na pojednávani, hoci sa ho napokon nezúčastnil. Celkovo zhodnotila, že napadnuté konanie trvá neprimerane dlho, poukazuje ale na skutočnosť, že rozhodnutie v tejto veci od právoplatnosti výroku súdu o rozvode manželstva vedeného pod sp. zn. 22 P 315/2012 24. mája 2016 nemalo vplyv na rodičovské práva sťažovateľa. Spornou otázkou ostala len výška výživného na čas do rozvodu manželstva.

9. Predsedníčka okresného súdu JUDr. Alena Káčeriková k vyjadreniu zákonnej sudkyne dodala, že ponecháva posúdenie otázky vzniku zbytočných priesťahov na ústavnom súde a vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

III.2. Replika sťažovateľa:

10. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol:

a) ústavnou sťažnosťou napádal celkovú dĺžku konania, nielen postup súdu od roku 2017, pričom opätovne poukázal na obdobie nečinnosti od 22. novembra 2012 do 30. apríla 2013 (5 mesiacov), od 24. decembra 2013 do 30. apríla 2013 (4 mesiace), od 30. novembra 2015 do 29. apríla 2016 (4 mesiace), od 21. júna 2014 do 6. februára 2015 (7 mesiacov) a najmä od 29. apríla 2016 do 21. júna 2017 (14 mesiacov), okrem toho bol súd nečinný aj v čase od 23. júla 2019 do 24. augusta 2020, čo je celková doba nečinnosti 3 roky a 10 mesiacov, ktorá nie je ničím ospravedlňiteľná,

b) nekonanie súdu vo veci z dôvodu neskončeného konania o rozvod manželstva nie je dôvodné, keďže v napadnutom konaní sa riešila otázka úpravy výkonu rodičovských práv a povinností na čas do rozvodu manželstva, ak súd pre svoje rozhodnutie potreboval akúkoľvek listinu zo súdneho spisu vedeného v konaní o rozvod manželstva, túto si mohol zaobstarať, resp. opätovne vyžiadať od rodičov maloletej,

c) otec maloletej neprispel k vzniku zbytočných priesťahov, pretože v prípade, na ktorý súd poukázal, sa pojednávanie vo veci napokon uskutočnilo a bolo odročené na účely doplnenia

dokazovania, nariadené pojednávanie bolo odročené raz zo zdravotných dôvodov otca, z dôvodov na strane právnej zástupkyne otca bolo pojednávanie odročené dvakrát pre čerpanie dovolenky a pre práceneschopnosť, sťažovateľ nemohol prispieť k neprimeranej dĺžke konania 7 rokov a 9 mesiacov tým, že bol raz práceneschopný, z dôvodu práceneschopnosti tlmočníka požiadal sťažovateľ o odročenie pojednávania iba raz, čo spôsobilo odročenie pojednávania o jeden mesiac a 18 dní,

d) skutočnosť, že sťažovateľ nežiadal o nariadenie pojednávania nezbavuje okresný súd zodpovednosti za vznik zbytočných prietáhov,

e) sťažovateľ nesúhlasí ani s tvrdením súdu, že po rozvode manželstva už konanie o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností nemalo pre sťažovateľa význam, keďže v takýchto typoch konania je úlohou súdu postupovať plynulo a každý účastník má právo, aby jeho vec bola nezávislým súdom rozhodnutá v primeranom čase, aj keď sa koná o jeho povinnostiach,

f) z uvedených dôvodov sťažovateľ naďalej trvá na podanej ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

12. Podstata námietok sťažovateľa spočíva v porušení jeho základného práva na prejednanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie veci v primeranej lehote v dôsledku nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní.

13. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 302/2020).

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 22/2016) spravidla zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (i) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (ii) správanie účastníka súdneho konania a (iii) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

15. Ústavný súd uvádza, že konanie na okresnom súde trvalo od 21. novembra 2012 do rozhodnutia okresného súdu vo veci samej 24. augusta 2020, t. j. spolu 7 rokov a 9 mesiacov, z toho od 12. februára 2018 do 23. júla 2019 bolo konanie prerušené. Vec bola rozsudkom krajského súdu č. k. 8 CoP 62/2020-926 z 30. marca 2021 právoplatne rozhodnutá.

16. Z hľadiska právnej zložitosti veci nebola vec indikovaná ako náročná po právnej stránke, ide o konanie o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletej. Určitú komplikáciu z hľadiska faktickej stránky veci môže predstavovať skutočnosť, že sťažovateľ neovláda slovenský jazyk, preto bolo potrebné zabezpečiť v konaní jednak preklady dokumentov, ako aj účasť tlmočníka na nariadených pojednávaniach, čo ale nemôže byť ospravedlniteľným dôvodom celkovej dĺžky konania, ktorá presiahla dobu 7 a pol roka.

17. Povaha veci v zmysle judikatúry ESLP zohľadňuje aj kritérium významu konania pre sťažovateľa, t. j. čo je pre neho v stávke. Všeobecne platí, že konanie o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností je konaním vyžadujúcim si rýchly postup súdu, z hľadiska sťažovateľa možno identifikovať, že je pre neho významná otázka určenia vyživovacej povinnosti k maloletej na čas do rozvodu manželstva, aj keď výrok o rozvode manželstva nadobudol právoplatnosť ešte v roku 2016.

18. Z hľadiska správania účastníkov konania, resp. správania sťažovateľa ústavný súd poukazuje na svoj nález č. k. III. ÚS 349/2017-33 zo 4. júla 2017, v ktorom bolo posudzované napadnuté konanie. Ústavný súd v ňom konštatoval existenciu prierahov, ale neidentifikoval zodpovednosť účastníkov konania na ich vznik. V období po právoplatnosti uvedeného nálezu bolo sťažovateľovi zo strany okresného súdu vytýkané, že sám sa pričínil o vznik zbytočných prierahov v konaní. Ústavný súd identifikoval, že v čase od právoplatnosti nálezu ústavného súdu v tejto veci sa konali pojednávania v termínoch 21. júna 2017, 18. septembra 2017, 9. októbra 2017 a následne až 24. augusta 2020. Pojednávanie nariadené na 27. november 2017 sa neuskutočnilo z dôvodu práceneschopnosti právnej zástupkyne otca a následne bolo uznesením č. k. 12 P 315/2012-701 z 12. februára 2018 konanie prerušené. Je zrejmé, že v tomto období aj napriek tvrdeniam okresného súdu o spôsobovaní prierahov zo strany sťažovateľa okresný súd konal plynulo, preto ústavný súd neidentifikoval zodpovednosť sťažovateľa za celkovú dĺžku konania.

19. Postup súdu možno podľa názoru ústavného súdu hodnotiť celkovo ako neefektívny bez potreby ďalšieho skúmania jednotlivých úkonov, keďže celková dĺžka konania na súde prvej inštancie presiahla dobu 7 rokov a 9 mesiacov. Už v náleze sp. zn. III. ÚS 349/2017 bol postup súdu do júla 2017 hodnotený ako neefektívny, pričom bolo akceptované, že „*okresný súd rozhodoval opakovane o návrhoch na vydanie predbežného opatrenia (v súčasnosti neodkladné opatrenie) a v súvislosti s tým, že otec sťažovateľky je cudzí štátny príslušník, je potrebné využívať služby tlmočníka a prekladať všetky písomné dokumenty, čo priebeh napadnutého konania objektívne spomaľuje*“.

20. Postup súdu v napadnutom konaní po právoplatnosti citovaného nálezu hodnotí ústavný súd rovnako ako neefektívny, pričom poukazuje najmä na obdobie, ktoré uplynulo v období medzi poslednými dvomi pojednávaniami vo veci, t. j. od 9. októbra 2017 do 24. augusta 2020. Je potrebné zohľadniť, že napadnuté konanie bolo od 12. februára 2018 do 23. júla 2019 prerušené z dôvodu podania znaleckého posudku ku konaniu o rozvod manželstva. Predmetom znaleckého dokazovania bolo vyriešenie otázky úpravy styku maloletej s otcom na čas po rozvode. Účelnosť prerušenia konania sa s ohľadom na námietky sťažovateľa, ku ktorým okresný súd nezaujal žiadne stanovisko, nejaví ako opodstatnená, pretože nie je zrejmé, z akého dôvodu potreboval okresný súd závery znalca týkajúce sa odporúčaní úpravy styku otca s maloletou na čas po rozvode, ak v napadnutom konaní bolo po právoplatnosti výroku o rozvode manželstva (24. mája 2016) potrebné rozhodnúť o výške vyživovacej povinnosti sťažovateľa na čas do rozvodu. Ďalšia

nečinnosť okresného súdu trvajúca od 24. júla 2019 do 24. augusta 2020 bola okresným súdom zdôvodnená potrebou zabezpečenia si spisového materiálu vedeného ku konaniu o rozvod manželstva. Uvedené nemožno bez ďalšieho akceptovať, najmä s prihliadnutím na už uvedené, že v konaní bolo potrebné ustáliť výšku vyživovacej povinnosti na čas do rozvodu manželstva.

21. Celková doba konania na súde prvej inštancie trvajúca viac ako 7 a pol roka je v tomto prípade neprimeraná s ohľadom na to, že ide o konanie týkajúce sa úpravy výkonu rodičovských práv a povinností. Okresný súd v napadnutom konaní porušil základného právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1).

22. Hoci ústavný súd zistil, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, neprikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy, pretože označená vec bola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa rozhodnutá odvolacím súdom s konečnou platnosťou.

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

23. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 302/2020).

24. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Ústavný súd prihliadol na to, že napadnuté konanie trvajúce viac ako 7 a pol roka sa týkalo úpravy rodičovských práv a povinností na čas do rozvodu manželstva, pričom manželstvo bolo právoplatne rozvedené už v roku 2016, preto jedinou relevantnou otázkou bolo určenie vyživovacej povinnosti sťažovateľa na čas do rozvodu manželstva. Ústavný súd nálezom sp. zn. III. ÚS 349/2017 priznal maloletej ako sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie vo výške 2 000 eur za prietahy trvajúce v napadnutom konaní viac ako 5 rokov. V tomto kontexte sa ústavnému súdu ako spravodlivé javí priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie rovnako vo výške 2 000 eur za konanie trvajúce viac ako 7 a pol roka, keďže ústavný súd identifikuje rozdiel vo význame napadnutého konania pre maloletú a pre sťažovateľa ako povinného prispievať na výživu maloletej. Z tohto dôvodu je výška primeraného finančného zadosťučinenia rovnaká, hoci v tomto prípade posudzované konanie trvalo dlhšie. Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia je okresný súd povinný v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde zaplatiť sťažovateľovi do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 2). Keďže sa sťažovateľ domáhal finančného zadosťučinenia vo výške 5 000 eur, ústavný súd v prevyšujúcej časti jeho návrhu nevyhovел (výrok 4).

VI.

Trovy konania

25. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 567,28 eur.

26. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je v sume 177 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 10,62 eur, základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je v sume 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 10,87 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu) a jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 (vyjadrenie k stanovisku okresného súdu), čo spolu činí sumu 567,28 eur.

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. mája 2021

Libor DUEA
predseda senátu